

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ζηκόπουλος Ευστράτιος

MSc Geopolitical analysis

Ιανουάριος 2021

Τίτλος άρθρου:

Το «έβδομο βέλος»

**«Η διέλευσις από τον κόσμο του Σκότους στον κόσμο του Φωτός»:
Ταρικάτ και Αδελφότητες, Τα Ισλαμικά μυστικιστικά τάγματα και
το τουρκικό κράτος**

Πίνακας Περιεχομένων

1. Το «έβδομο βέλος»

*«Η διέλευσις από τον κόσμο του Σκότους στον κόσμο του Φωτός»:
Ταρικάτ, Τα Ισλαμικά μυστικιστικά τάγματα και το τουρκικό
κράτος*

2. Μουσουλμανικές αδελφότητες και Τάγματα σε αρμονικές σχέσεις με το ερντογανικό κομματικό κράτος

- 2.1. Ιστορική χωροθέτηση, Ιδεολογία και πολιτική δραστηριότητα
- 2.2. Τα Ταρικάτ στην σύγχρονο Τουρκία
- 2.3. Ο χορός του Ερντογάν με τις αδελφότητες: Ψηφοθηρικοί σκοποί, αλλά και σχέσεις καρδιάς και πεποιθήσεων
- 2.4. Σκάνδαλα, παιδικές κακοποιήσεις
- 2.5. Ζημιογόνες συνέπειες των Ταγμάτων στην Τουρκική Δημοκρατία
- 2.6. Νομιμοποίηση και έλεγχος

3. Η κεμαλική αντιπολίτευση και οι αδυναμίες της

4. Επίλογος

5. Βιβλιογραφία

1. Το «έβδομο βέλος»

«Η διέλευσις από τον κόσμο του Σκότους στον κόσμο του Φωτός»: Ταρίκιάτ, Τα Ισλαμικά μυστικιστικά τάγματα και το τουρκικό κράτος

Η ιδεολογία της σημερινής εξουσίας στην Τουρκία δεν είναι απλά θρησκοληπτικά ισλαμιστική αλλά αποτελείται από την γνωστή «τουρκο-ισλαμική σύνθεση» με ροπή ολοένα και προς το πρώτο συνθετικό, δηλαδή τον «τουρκικό» παράγοντα του ζεύγους, εμπλουτισμένο με ισχυρή δόση εθνικισμού.

Ο τουρκικός εθνικισμός δεν είναι πλέον ένας εθνικισμός που τοποθετείται ως αντίπαλος της θρησκευτικότητας όπως παλιά, αλλά την περιβάλλει και την έκανε «δική του» (Ζηκόπουλος, 2019).

Έγινε αντιληπτό από τον Ερντογάν ότι η κρατική δομή και η εθνική κυριαρχία που δημιούργησε η Ρεπουμπλικανική Τουρκική Δημοκρατία δεν θα μπορούσε να μακροημερεύσει μόνον με τον τουρκικό εθνικισμό. Προς αποφυγή εκτροχιασμού κρίθηκε αναγκαία η συμπίληψη των "θρησκευομένων".

Ο Ερντογάν, ως ο νέος «Πατέρας» των Τούρκων, έχων προσδοκίες να υποσκελίσει τον Κεμάλ Ατατούρκ, προχώρησε κατά τη διακυβέρνηση του στην ουσιαστική και ντεφάκτο ενσωμάτωση του έβδομου «βέλους», δηλαδή, του «ισλαμισμού», στα έξι προϋπάρχοντα του Ατατούρκ, τα οποία και αποτελούν τις θεμελιώδεις κεμαλικές αρχές (CHP, 2015) που αποτελούν και απαραβάτες αρχές της Τουρκικής Δημοκρατίας¹.

¹ A. 1927:

1. “*Cumhuriyetçilik*” “*Ρεπουμπλικανισμός*”, αναφέρεται στην κατάργηση του Σουλτανάτου-Χαλιφάτου και την αντικατάστασή του από ένα «δημοκρατικό» καθεστώς.
2. “*Halkçılık*” «*λαϊκισμός / Ποπουλισμός*», ορίζει το έθνος ως πηγή της εξουσίας και της κυριαρχίας.
3. “*Milliyetçilik*” «*Εθνικισμός*» είναι η μεταφορά της ιδέας του έθνους-κράτους στα τουρκικά-οθωμανικά δεδομένα.
4. “*Laiklik*” «*κοσμικισμός*», αναφέρεται στο διαχωρισμό κράτους-θρησκείας.

B. 1935:

5. “*Devletçilik*” «*Κρατισμός*», επιβάλλει μεν την κρατική παρέμβαση στην οικονομία, δεν αντιτάσσεται όμως στην ιδιωτική πρωτοβουλία.
6. “*Devrimçilik*” «*επαναστατισμός / μεταρρυθμισμός*», εκφράζει το προοδευτικό ριζοσπαστικό στοιχείο στον κεμαλισμό, την ανάγκη δραστικών αλλαγών – κάτι απαραίτητο για τη γρήγορη μετάβαση από ένα απαρχαιωμένο οθωμανικό πλαίσιο στο σύγχρονο κόσμο. Μια επανάσταση από την κορυφή της εξουσίας προς τη βάση της κοινωνίας.

Η εφαρμογή αυτής της «επίσημης» πλέον επιλογής, δηλαδή της ενσωμάτωσης του ισλαμισμού στις θεμελιώδεις αρχές της Τουρκικής Δημοκρατίας, απαιτεί αναλόγως και την ανατροφή των νέων γενεών ως «θεοσεβών». Στα πλαίσια αυτά, το τουρκικό Υπουργείο Εθνικής Παιδείας αναπροσαρμόζοντας την διδακτέα ύλη (cumhuriyet.com.tr, 2017) του μαθήματος «Θρησκευτικός πολιτισμός και ηθική», από την 4η Δημοτικού μέχρι την 3η Λυκείου, ενσωμάτωσε την έννοια του γκεχάντ ως «Βασική λατρεία στο Ισλάμ». Ταυτόχρονα, το όνομα του Atatürk καταργήθηκε από το πρόγραμμα σπουδών και αφαιρέθηκαν τα πάντα σχετικά με τον Ατατούρκ και τον Ατατουρκισμό. Ο κοσμικός χαρακτήρας αφέθηκε στη διδακτέα ύλη ως μία συντομότερη αναφορά. Ο Αλεβισμός θεωρήθηκε ως «ερμηνευτικός σχολιασμός» και όχι ως Πίστη. Τα cemeni δεν αναφέρθηκαν ως τόποι λατρείας των Αλεβιτών. Τα θέματα περί μπεκτασικών μυστικιστικών ταγμάτων και αλεβιτών αναπτύσσονται στην ενότητα υπό τον τίτλο «Σχόλια περί Μυστικισμού» μαζί με τον ναξιμπεντισμό (Nakşibendilik, τουρ.) και τον ιεσεβιτισμό (Yesevilik, τουρ.).

Ο επιθετικός ισλαμισμός ενθαρρύνεται ως η μόνη πηγή από την οποία μπορεί ο κυβερνητικός συνασπισμός του ισλαμιστικού AKP και του εθνικιστικού MHP να αντλήσει οπαδούς, και ως τέτοιος γίνεται ανεκτός από όλους τους εταίρους. Επιπλέον, κατά ένα τρόπο επικουρεί στη στελέχωση της κρατικής γραφειοκρατίας, καθιστώντας την διακυβέρνηση «λαοπρόβλητη».

Ως προς τη δομή της σημερινής εξουσίας παρατηρούμε ότι στην εξουσία δεν είναι το AKP αλλά ένας συνασπισμός εντός του οποίου το AKP δεν αποτελεί πλέον αποκλειστικό καθοριστικό παράγοντα στις κυβερνητικές - κομματικές αποφάσεις και εξελίξεις. Το AKP δεν λειτουργεί ως ένα πολιτικό κόμμα αλλά φαίνεται να έχει μετατραπεί σε ένα μηχανισμό διανομής συμφερόντων και με τις ελάχιστες αναγκαίες λειτουργίες κοινωνικού ελέγχου και επικοινωνίας με την βάση του. Η κυρίαρχη αιτία ύπαρξης του είναι η βιωσιμότητα του προέδρου του στην εξουσία. Επειδή το MHP δεν είναι ικανό να δώσει τις εγγυήσεις εξουσίας, το AKP, παρόλο που έχει μετατραπεί σε «οργάνωση του Αρχηγού», αποτελεί ακόμη το κύριο κανάλι της κοινωνικής υποστήριξης.

Και στο κουρδικό ζήτημα, το εν λόγω έβδομο βέλος προσφέρει επίσης θετικά αποτελέσματα υπέρ του κράτους το οποίο πλέον είναι και κράτος του θρησκευόμενου πολίτη.

2. Μουσουλμανικές αδελφότητες και Τάγματα σε αρμονικές σχέσεις με το ερντογανικό κομματικό κράτος

2.1. Ιστορική χωροθέτηση, Ιδεολογία και πολιτική δραστηριότητα

Τα Ταρικάτ είναι παραδοσιακοί ισλαμικοί ή ισλαμογενείς θιασικοί οργανισμοί ανταποκρινόμενοι σε διάφορες πολιτιστικές, κοινωνικές και πολιτικές ανάγκες. Ιδρύθηκαν κατά τον 10ο αι. και προστάτευσαν το Ισλάμ από του να μετατραπεί σε ένα ψυχρό και τυπικό δόγμα. Το Ισλάμ των Ταρικάτ μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «ετερόδοξο» δεδομένου ότι παρέκλινε της σονητικής ορθοδοξίας λόγω της σουφικής του παραδόσεως και του σχετικού μυστικισμού (Μάζης, 2013, pp. 51, 52).

Κατά το παρελθόν τα Ταρικάτ ανέλαβαν σημαντικές πολιτικές και κοινωνικές πρωτοβουλίες. Οι Ναξιμπεντή και οι Καντιροί συνέβαλαν στην εξάπλωση του Ισλάμ στην Ανατολική και ΝΑ Ασία και υποσαχάρια Αφρική του Μεσαίωνα. Όμως, αμφισβήτησαν το ορθόδοξο Ισλάμ που αντιπροσωπευόταν από το κράτος, προωθώντας ένα «νέο» ισλάμ στη διαδρομή της ιστορίας του μουσουλμανικού κόσμου. Παρείχαν στα μέλη τους ένα ισχυρό συνδυασμό πνευματικής ανανέωσης και ανθρώπινης συντροφικότητας. Ακόμη παρείχαν κοινωνική πρόνοια στους μαθητές των και σε άλλους ενδεείς, π.χ. προσέφεραν σχολεία, τροφή και κατάλυμα κατά την οθωμανική περίοδο (Μάζης, 2013, pp. 52, 53).

Ο Kemal διέλυσε τις αδελφότητες λόγω του κύρους και της επιρροής τους στο λαό και της πιθανής εξέλιξής τους σε εστία αντιπολίτευσης. Υπενθυμίζω την κεμαλική ρήση της 30ής Αυγούστου του 1925: *«Ω λαέ! Η Τουρκική Δημοκρατία δεν μπορεί να είναι χώρα των Σεήχηδων και Δερβίσηδων... Το πιο αληθινό Τάγμα είναι το Τάγμα του Πολιτισμού και της Προόδου. Το να ακολουθεί κάποιος τα αιτήματα της Προόδου, είναι αρκετό για να γίνει σωστός άνθρωπος»*.

Επισημαίνεται ότι *«Πρόκειται για δραστηριότητες που ευρίσκονται εκτός των αυστηρώς ορθοδόξων ορίων του επισήμου σονητικού κρατικού Ισλάμ και τις οποίες η μετακεμαλική Διεύθυνσις Θρησκευτικών Υποθέσεων της προερντογανικής τουρκικής κυβερνήσεως δεν τις συμπαθούσε καθόλου»* (Μάζης, 2013, p. 21).

«Αυτό το εσωτεριστικόν «ισλάμ», αποτελείται ουσιαστικώς από το απέραντο δίκτυο των Ταγμάτων που υπάρχουν και λειτουργούν εδώ και οκτώ , περίπου, αιώνες στον μουσουλμανικό κόσμο. Οι Αδελφότητες δεν λειτουργούν πάντοτε νομίμως και πρόκειται για εσωτερικές οργανώσεις που δεν κοινοποιούν εις την «βέβηλον κοινωνία» τα του οίκου τους» (Μάζης, 2013, p. 21).

Ο αμαλγαματικός χαρακτήρας των Ταγμάτων εμφανίζεται ως αποτέλεσμα της προσχώρησης των Τούρκων στον ισλαμισμό. Η έννοια του γκεχάντ προσαρμόστηκε απολύτως στο πολεμικό τους πνεύμα και στην έμφυτή τους τάση για επεκτατισμό. Η διφυής οργάνωση των θρησκευτικών μισιοναρίων/δερβίσηδων και πολεμιστών/γαζήδων, ήταν προϊόν σύμμιξης του ισλαμισμού με τον τουρκισμό (Μάζης, 2013).

2.2. Τα Ταρικάτ στην σύγχρονο Τουρκία

Μετά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας τα δίκτυα των μυστικιστικών αδελφοτήτων πέρασαν στην παρανομία με τον νόμο 677. Η απαγόρευση λειτουργίας και το κλείσιμό τους ίσχυσε το 1925 με τη δημοσίευσή του στη τουρκική εφημερίδα της κυβερνήσεως την 13^η Δεκεμβρίου. Το 1950 με τον 5566/1 νόμο και το 1990 με τον 3612/5 νόμο επήλθαν αλλαγές επιτρέποντας τη λειτουργία ορισμένων μοναστηριών μόνο με την έγκριση του τουρκικού Υπουργείου Εθνικής Παιδείας.

Στις μέρες μας παρά την απαγόρευσή τους, λειτουργούν πολλά τάγματα, τεκκέδες και μεντρεσέδες. Αντιθέτως, για την πάταξη των θρησκευτικών τελετών των αλεβιτών, χρησιμοποιείται ο κεμαλικός νόμος 677.

Ο κοινωνικός τους ρόλος διευρύνθηκε δια μέσου της αστικοποίησης και της εκβιομηχάνισης, φαινόμενα τα οποία ξερίζωσαν πολλούς Τούρκους από τις παραδοσιακές τους κοινότητες και δημιούργησαν νέες κοινωνικές ανάγκες. Τα ταρικάτ είναι λειτουργικά στην σύγχρονο Τουρκία, διότι προσφέρουν στους ανθρώπους την αίσθηση του «ανήκειν» σε μια κοινότητα, της ανθρώπινης συντροφικότητας, ένα σύνολο κατευθυντηρίων κανόνων, ταυτότητα και μια μορφή οργάνωσης. Επίσης προσφέρουν ουσιαστική οικονομική υποστήριξη, στέγη καθώς και δίκτυο κοινωνικών επαφών. Λειτουργούν ως οργανισμοί κοινωνικής πρόνοιας, αφού στην Τουρκία το ένα τρίτο περίπου του πληθυσμού στερείται κρατικής κοινωνικής προστασίας (Μάζης, 2013).

Στην Τουρκία σήμερα βρίσκονται σε λειτουργία 30 Τάγματα και Αδελφότητες. Σε αυτά είναι συνδεδεμένοι με οργανικούς δεσμούς 2,6 εκατομμύρια Τούρκοι πολίτες.

2.3. Ο χορός του Ερντογάν με τις αδελφότητες: Ψηφοθηρικοί σκοποί, αλλά και σχέσεις καρδιάς και πεποιθήσεων

Θα ήταν αντίθετο στη φύση των πραγμάτων, οι δεξιοί πολιτικοί να χρησιμοποιούν την θρησκεία και όχι τις Αδελφότητες.

Η σχέση κράτους και ισλαμικών δικτύων αναπτύχθηκε κυρίως επί των ημερών διακυβέρνησης του Κόμματος της Ευημερίας του Ερμπακάν.

Όπως ανέφερε τότε, [σε μεταφορά από (Μάζης, 2013)], η Turkish Daily News, η Cumhuriyet έγραψε ότι «οι πυρήνες υπέρ του Κόμματος της Ευημερίας εδραιώνονται στο υπουργείον εσωτερικών. Περίπου 700 από τα 1600 στελέχη-κλειδιά σε όλη την χώρα πιστεύεται ότι υποστηρίζουν το Κόμμα της Ευημερίας σε σύγκριση προς τους περίπου 400 την εποχή του προηγούμενου υπουργού Εσωτερικών, (Ismet Sezgin 1992-93).

Οι ισλαμιστές, ιδιαιτέρως οι θεωρούμενοι ως «μετριοπαθείς», είχαν ήδη επιτύχει σημαντική διείσδυση στον κρατικό μηχανισμό, διότι σύμφωνα με τον δημοσιογράφο της Milliyet, το κράτος θα τους χρησιμοποιούσε εναντίον των ριζοσπαστών ισλαμιστών (Μάζης, 2013, p. 209).

Ένα από τα κυρίαρχα τζεμαάτ (αδελφότητα), που προήλθαν από τους Νουρτζού, είναι «οι Πιστοί του Φετουλά Γκιουλέν» (Fethullah Hocanın Talebeleri, τουρ.). Ο Γκιουλέν ήταν συνεπής στη «μετριοπαθή προσέγγιση» και συμβούλευε πίστη και υπακοή στο κράτος. Άλλωστε στο Ισλάμ περιλαμβάνεται η έννοια της υπακοής².

Ο Γκιουλέν με το ήπιο του ύφος κατάφερε να καταλάβει στρατηγικά σημεία του κρατικού μηχανισμού όπως στρατιωτικές και αστυνομικές σχολές, Δικαιοσύνη, Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις κ.ά..

Είχε μηδενικές σχέσεις με όλα τα υπόλοιπα Τάγματα και Αδελφότητες. Ήταν εναντίον τους, όπως και εναντίον του Ερμπακάν. Κατά την επέμβαση του 1997 έλαβε θέση εναντίον του Ερμπακάν και δίπλα στους Στρατιωτικούς, και ας προερχόταν και ο ίδιος από τον κόσμο των Αδελφοτήτων και Τζεμαάτ (Bursalı, 2020).

² Η ετομολογία της λέξης Ισλάμ κατά την ισλαμική εγκυκλοπαίδεια του Τουρκικού Θρησκευτικού Ιδρύματος, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, είναι: «απελευθέρωση, υποταγή, να παραδοθεί κάποιος στον Θεό, να παραδώσει κάποιος κάποιον στον Θεό, δούνα, ειρήνευση», Etimoloji: “kurtuluşta ermek, boyun eğmek, teslim olmak; teslim etmek, vermek; barış yapmak”, 23ος τόμος, 2001.

2.4. Σκάνδαλα, παιδικές κακοποιήσεις

Στο τέλος Αυγούστου 2020 τέθηκε υπό κράτηση ο Σεήκης Νουρουλλάχ (Şeyh Nurullah, τουρκ.) του Τάγματος Ουσσακή (Uşşaki, Τουρκ.) με την κατηγορία κακοποίησης δωδεκάχρονης μαθήτριας της Σχολής του Τάγματος της οποίας ηγείτο. Το έγκλημα είδε το φως της δημοσιότητας με καθυστέρηση δέκα περίπου ημερών. Κατά τον Bariş Terkoğlu, διευθυντή ειδήσεων του Oda TV, η αιτία της καθυστέρησης οφείλεται στην προσπάθεια αποσιώπησης του εγκλήματος από εξέχοντα στελέχη της Δικαιοσύνης σε συνεργασία με παράγοντες του εν λόγω Τάγματος, δηλώνοντας χαρακτηριστικά, *«Προσπαθήσαμε πολύ σκληρά για να το αποκαλύψουμε»*. Το γεγονός ότι, ο επί εικοσιένα έτη ενεργό μέλος του Τάγματος, πατέρας του θύματος δεν δέχτηκε την αποσιώπηση του εγκλήματος βοήθησε πολύ στην αποκάλυψή του. Διαφορετικά ο μόνος τρόπος αποκάλυψης πληροφοριών είναι συνεπεία των μεταξύ Ταγμάτων συρράξεων.³ Συνεχίζοντας ο Bariş Terkoğlu, μας βεβαιώνει ότι υπάρχουν οπαδοί / μέλη του Τάγματος αυτού στον κρατικό μηχανισμό. Η στάση πολλών Ταγμάτων καθορίζεται από το μερίδιο συμμετοχής τους στην εξουσία. Τέλος, ισχυρίζεται ότι όπως ισχύει για την οργάνωση FETÖ (Γκιουλενιστές), ισχύει και για τα Τάγματα των Ουσσακή και Μενζήλ. Ωστόσο το εν λόγω Τάγμα το τελευταίο διάστημα υποστήριζε ανοιχτά την Κυβέρνηση.

Η σημαντικότερη διαπίστωση του Bariş Terkoğlu, είναι ότι η παιδική κακοποίηση παρουσιάζεται ως κάτι το νόμιμο, και συνεχίζει λέγοντας *«Όσοι παραδίδουν το σώμα τους σε ένα Σεήκη και τίθενται υπό τις εντολές του, τότε μετατρέπονται εύκολα σε αντικείμενο του πόθου του. Εδώ, τα πιο άτυχα είναι τα παιδιά, καθότι είναι ανυπεράσπιστα και δεν συνειδητοποιούν ότι κακοποιήθηκαν. Ακόμη χειρότερα, οι Σεήχηδες νομιμοποιούν το έγκλημα τους καλύπτοντάς το σε ισλαμικό μανδύα.*

2.5. Ζημιογόνες συνέπειες των Ταγμάτων στην Τουρκική Δημοκρατία

Η πρώτη σημαντική συνέπεια ήταν το «μεταμοντέρνο» όπως ονομάστηκε, πραξικόπημα του 1997, με την επέμβαση του Στρατού εναντίον της κυβέρνησης του

³ Bariş Terkoğlu, 5/9/2020, στο <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/baris-terkoglundan-ussaki-tarikati-degerlendirmesi-emin-olun-bunun-devlette-muritleri-var-1763649>

Κόμματος της Ευημερίας του Ερμπακάν όπου ο ίδιος είχε μετατραπεί σε ένα είδος κοινού Σείχη όλων των Ταγμάτων, διαδίδοντας μάλιστα και την αλλαγή πολιτεύματος. Υπήρχε όμως μία Αδελφότητα, διαφορετική από τις άλλες. Το κίνημα του Fethullah Gülen. Είναι η εποχή που Ερντογάν εγκατέλειψε τον Ερμπακάν και λίγο αργότερα ίδρυσε το AKP, συμπλέοντας πλήρως με τη γκιουλενική –κινηματική- Αδελφότητα και βοηθώντας το να διεισδύσει σε στρατηγικές θέσεις στη Γραφειοκρατία, τον Στρατό, την Αστυνομία, την Δικαιοσύνη κλπ, φυσικά εργαλειοποιώντας τα γκιουλενικά δίκτυα ως πηγή ψηφοφόρων. Αυτός ο χορός με τους γκιουλενιστές κράτησε περίπου μέχρι το 2013, ημερομηνία μετά την οποία η Αδελφότητα χαρακτηρίστηκε ως Κράτος εν Κράτει (Paralel Devlet). Τον Ιούλιο του 2016 με την εκδήλωση του πραξικοπήματος εναντίον του Ερντογάν -κατά πολλούς πραξικόπημα οπερέτα, λόγω του μέχρι προσφάτως εναγκαλισμού των ερντογανικών με τους γκιουλενικούς- η Αδελφότητα χαρακτηρίστηκε από τον Ερντογάν ως τρομοκρατική οργάνωση με την επωνυμία FETÖ.

Μετά τις εκτεταμένες εκκαθαρίσεις των γκιουλενιστών (μέλη FETÖ πλέον) από τις κρατικές θέσεις, οι πόρτες ανοίγουν σε άλλα στελέχη μέλη Ταγμάτων και Αδελφοτήτων. Ο Ερντογάν δεν δείχνει να πτοείται με τα σκάνδαλα των Ταγμάτων. Συνεχίζει τον χορό με τις Αδελφότητες και κυρίως με τις ριζοσπαστικά θρησκευόμενες, οι οποίες απλώνουν το αραχνοϋφαντο πλέγμα τους σε πλείστα κρατικά ιδρύματα και υπουργεία.

2.6. Νομιμοποίηση και έλεγχος

Στο ερώτημα «*πως πρέπει να αντιμετωπιστούν οι Αδελφότητες και τα Τάγματα*» ο Ruşen Çakır⁴, αναφέρει ότι «Η συντριπτική πλειοψηφία των Ταγμάτων συνεχίζει την ύπαρξή της σε αρμονία με το κράτος και είναι πιστή στον Ερντογάν. Τα Τάγματα που δεν λειτουργούν αρμονικά με τις ερντογανικές θέσεις και παρεκκλίνουν από τις εντολές και τις προσδοκίες του, αντιμετωπίζουν εμπόδια με την «αλακάρτ» ενεργοποίηση του κεμαλικού νόμου 677 που τα απαγορεύει. Δημιουργείται έτσι ένας άνισος ανταγωνισμός, καθότι επιδεικνύεται ανοχή στη λειτουργία των πρώτων. Ο δημοσιογράφος Τσακίρ υποστηρίζει ότι τα Τάγματα είναι δομές όπου οι άνθρωποι

⁴ Δημοσιογράφος, των Nokta, Tempo, Cumhuriyet, Milliyet, CNN Türk, NTV, Vatan και Habertürk.

συμμετέχουν με τη θέληση τους. Η απαγόρευσή τους θα ήταν εναντίον των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών. Η κυβέρνηση κατά τον Τσακίρ θα έπρεπε να τα αντιμετωπίσει όχι απαγορεύοντάς τα αλλά απελευθερώνοντας τα και τοποθετώντας τα σε ένα νομικό πλαίσιο ελέγχου. Ισχυρίζεται επίσης ότι στη δεινή κατάσταση που έχει περιπέσει η χώρα συμβάλλουν και τα Τάγματα, οι Αδελφότητες, οι Τεκκέδες... Τα θεωρεί πηγή άντλησης ψήφων του κομματικού μηχανισμού, κυρίως του κυβερνητικού. Ο Τσακίρ κλείνει την συνέντευξή του με τη ρήση του Άντων Τσέχοφ: *«Ο πλέον επικίνδυνος άνθρωπος είναι αυτός που αντιλαμβάνεται λίγο και πιστεύει πολύ».*

3. Η κεμαλική αντιπολίτευση και οι αδυναμίες της

Η ερντογανική παντοδυναμία και η κυβερνητική βιωσιμότητα οφείλεται επίσης και στις αδυναμίες της αντιπολίτευσης η οποία βρίσκεται ενώπιον ενός αδιεξόδου κατά το οποίο η αντίθεση στις κυβερνητικές επιλογές μετατρέπεται σε *«εχθροποίηση»*, *«στιγματισμό»*, *«προδοσία»* και *«σύμπλευση με τον εχθρό»* (Ζηκόπουλος, 2019), καθότι όλα τα θέματα της κυβερνητικής ατζέντας ανάγονται σε *«κίνδυνο διαμελισμού της χώρας»* (Ζηκόπουλος, 2019). Επιπλέον, εάν η αντιπολίτευση απεμπολήσει το θρησκευτικό της πέπλο, ως οφείλει βάσει των δικών της (κεμαλικών) αρχών, τότε δεν θα λειτουργήσει ο εθνικισμός στον οποίο η ισλαμιστική ρητορική ενσωμάτωσε την έννοια της όμμα με βάση τον ερντογανικό νέο-οθωμανικό μεγαλοϊδεατισμό (Μάζης, 2013), (Davutoğlu, 2001).

Το γκιουλενικό κίνημα *“χρησιμοποιώντας το ήπιον ύφος του για να καταλάβει στρατηγικά σημεία του τουρκικού κρατικού μηχανισμού επί σκοπώ τον ταχύ και επιτυχή εξισλαμισμό του κράτους”* (Μάζης, 2013), από ότι φαίνεται συνέβαλλε τα μέγιστα και στη διαμόρφωση του κυβερνητικού συνασπισμού. Η παθιασμένη προσπάθεια που επιδείχθηκε από την κυβέρνηση με την ταυτόχρονη μη εναντίωση της αντιπολίτευσης, στην απαλλαγή από τους γκιουλενιστές (FETÖ), προσέφερε στον Ερντογάν μοναδική ευκαιρία *«κομμουνιστικής εκκαθάρισης»* και *«εξόντωσης ‘τρομοκρατών’»*.

Η αντιπολίτευση εμφανίζεται ωςάν να παραβλέπει την πραγματική φύση της κυβερνητικής εξουσίας. Δεν έχει επιλέξει ακόμη το αντικείμενο και τους στόχους της αντιπολιτευτικής της ατζέντας. Δίνει την εντύπωση ότι δεν γνωρίζει τι να πολεμήσει, αφού τα θέματα και της δικής της ατζέντας τα καλύπτει, σε μεγάλο βαθμό και επιτυχώς, ο κυβερνητικός συνασπισμός, αφαιρώντας της το αντικείμενο αντιπαράθεσης.

Ακόμη δεν έχει ξεκαθαρίσει η ίδια η αντιπολίτευση τις θέσεις της σε καίρια θέματα, όπως στην επιρροή και επεμβατικότητα της θρησκείας στον δημόσιο και ιδιωτικό βίο, στην απρόσκοπτη απόδοση της Δικαιοσύνης, και θεωρεί πρόωρο να αναφερθεί σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης, ακόμη περισσότερο δε στο κουρδικό ζήτημα. Αναφέρω ένα πρόσφατο παράδειγμα, κατά το οποίο υπερθεμάτισε στην διαδικασία μετατροπής της Αγίας Σοφίας σε τζαμί, όπως επίσης δεν έφερε αντιρρήσεις στις ομαδικές προσευχές και στην τήρηση της ραμαζανικής νηστείας στο Στράτευμα.

Μέσα σε αυτό το ευνοϊκό για την κυβέρνηση περιβάλλον, ο συνασπισμός ΑΚΡ – ΜΗΡ προχωρά σχεδόν ανεμπόδιστος στην «επίλυση» των προβλημάτων με όσο αυταρχισμό και έκπτωση δημοκρατικών διαδικασιών απαιτούν «οι περιστάσεις».

Οι λανθασμένες διαγνώσεις και διαπιστώσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης εμφανίζουν τελικά, σε πλείστα σημαντικά θέματα, κοινές στοχεύσεις Κυβέρνησης και Αντιπολίτευσης, συμπεριλαμβανομένης και της εχθρικής στάσης έναντι της Ελλάδος και της Κύπρου.

4. Επίλογος

Η σχεδόν άθλια για τα δυτικά δεδομένα κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μαζών στην Τουρκία αντί να ελεγχθεί με οικονομικές μεταρρυθμίσεις και δημοκρατική διακυβέρνηση, αντιμετωπίζεται με την ερντογανική προσέγγιση της εργαλειοποίησης της θρησκείας και των Αδελφοτήτων, και λαμβάνοντας υπόψη «την κοινωνική αναγκαιότητα ύπαρξης της αντίληψης του εσωτεριστικού, ιδεολογικώς, εσχατολογικώς και ηθικώς ‘ενυδατωμένου’ Ισλάμ, έναντι του ‘αφυδατωμένου’ νομικού Ισλάμ» (Μάζης, 2013).

Καθώς κατά τον Γκέοργκ Σίμελ (Schimmel, 1996), [μεταφορά από (Μάζης, 2013, p. 36)], το θείον δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τον άνθρωπο παρά μόνο «μυστικώς», προσφέρεται η δυνατότητα δημιουργίας ενός «άλλου κόσμου» δίπλα στον «καθημερινό ορατό κόσμο».

Ο ταγματισμός όμως εμπεριέχει και «νεοπλατωνικές φιλοσοφικές βάσεις» (Μάζης, 2013, p. 36), «που πρεσβεύουν στις αρχές ανοχής στην ετεροδοξία και ανεξιθρησκεία,.... όπως ο μπεκτασισμός, έχων τις ελληνικές –ιωνικές και νεοπλατωνικές συγκρητιστικές- επιρροές (Μάζης, 2013, p. 50).

Τα σουφικά μπεκτασικά Τάγματα και όσα μεταξύ των υπολοίπων υιοθετούν την πολιτική φιλοσοφία των, όπως π.χ. το Τάγμα των Νουρτζού -από το οποίο προήλθε και η Αδελφότητα «των Πιστών του Φετουλά Γκιουλέν» (Fethullah Hocanın Talebeleri, τουρ.)- τότε και τώρα, ταυτίζονται με ιδεολογικές επιλογές που έχουν ως πρόταγμα τον κοσμικό χαρακτήρα, την αποβολή του θρησκευτικού απολυταρχισμού και την τάση προς ανεξιθρησκείαν. Στα Τάγματα όμως αυτά το εθνικιστικό και μάλιστα το υπερεθνικιστικό στοιχείο, όπως και ο αντικομμουνισμός, είναι βασικά χαρακτηριστικά (Μάζης, 2013, pp. 50, 51 & 203).

Κατά τον Γιουγκ, *«για πολλούς Τούρκους –μεσαίας ή υψηλής τάξεως- η θρησκεία ήταν»* και παραμένει *«μια ανοιχτή θύρα επιλύσεως πολλών προβλημάτων ατομικής προσαρμογής, τα οποία οι θεράποντες της επίσημου ορθόδοξου μουσουλμανικής επόψεως της πόλεως είχαν απορρίψει ως άσχετα με την θρησκείαν»* (Frey-Rohn, 2001), εκ μεταφοράς από (Μάζης, 2013, p. 177) . Αυτή την «θύραν» ο Ερντογάν την κρατά ανοιχτή, θέλοντας να εισπράξει την λαϊκή εύνοια ως φιλελεύθερος. Όμως οι προκάτοχοι του, επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επί κεμαλικής Δημοκρατίας, καθώς και επί μετακεμαλικών προερντογανικών κυβερνήσεων, τα Ταρικάτ τα αντιμετώπιζαν ως οργανώσεις εκτός ισλαμικής και κρατικής νομιμότητας. Φυσικά, ο Ερντογάν δεν κατήργησε τους απαγορευτικούς νόμους των προκατόχων του, αλλά τους χρησιμοποιεί κατά πως τον συμφέρει.

Ο κίνδυνος που επωμίζεται ο Ερντογάν με αυτή του την τακτική, είχε τραγικές συνέπειες: Το γκιουλενικό «πραξικόπημα» του 2016, αποκαλούμενο και «οπερέτα» - *“tiyatrol”*, (θεατρική παράσταση) το είχε αποκαλέσει ο αρχηγός της Αξιοματικής Αντιπολίτευσης- πραγματοποιήθηκε ως αποτέλεσμα του «χορευτικού εναγκαλισμού» του κυβερνώντος ΑΚΡ με την Γκιουλενική Αδελφότητα. Ο βομβαρδισμός του Κοινοβουλίου, οι πλέον των διακοσίων νεκροί (μάρτυρες κατά των Ερντογάν) και οι χιλιάδες εκκαθαρίσεις στην κρατική στελέχωση κάθε βαθμίδας, αποτελούν το τίμημα που όμως ακόμη και αυτό το χρησιμοποίησε προς όφελός του: για την νομιμοποίηση των εκκαθαρίσεων αντιφρονούντων, κομμουνιστών, κούρδων, «τρομοκρατών» κ.ά..

Επιπλέον, τα Ταρικάτ για να λειτουργήσουν πρέπει να πάρουν πρώτα τα «διαπιστευτήριά» τους από τον Ερντογάν. Ο συγγραφέας και δημοσιογράφος Murat Yetkin στις καταγγελίες του στην Cumhuriyet, αναφέρει τους λόγους που «αναγκάζουν» τον Ερντογάν να επιβάλλει το σύστημα επιλογής των «καλών» και «κακών» Αδελφοτήτων και Ταγμάτων (Yetkin, 2020):

1. Το καμουφλάρισμα των μελών ISIS και Αλκάντα που παρεισέφεραν στην Τουρκία κατά τον εμφύλιο της Συρίας,
2. Ο ανταγωνισμός για την κάλυψη του στελεχιακού κενού που δημιουργήθηκε από την εκκαθάριση των γκιουλενιστών στην κρατική δομή. Εδώ μας υπενθυμίζει την προτροπή του Σείχη του Τάγματος των Ουζζάκι, λίγες μέρες πριν την αποκάλυψη του σκανδάλου παιδικής κακοποίησης: *«ζυρίστε τη γενειάδα σας, φορέστε γραβάτα και μπίτε σε κρατικές υπηρεσίες»*.
3. Ο εμφανιζόμενος εκβιασμός από πλευράς των Αδελφοτήτων, για μη εκλογική υποστήριξη στο ΑΚΡ.

Στη συνέχεια μας πληροφορεί για τη διαδικασία της «διαπίστευσης»: Ο Ερντογάν θα έχει τον τελευταίο λόγο, αφού η υπόθεση επιλογής περάσει από τρία φίλτρα. Το πρώτο είναι η Αδελφότητα İskenderpaşa Cemaati, που από το 1960 έχει το μεγαλύτερο ποσοστό στη διαμόρφωση της κρατικής στελέχωσης, το δεύτερο είναι το Ντιγιανέτ (Διεύθυνση Θρησκευτικών Υποθέσεων). Το τρίτο είναι το πολιτικό φίλτρο του ΜΗΡ, του ετέρου του ΑΚΡ στον κυβερνητικό συνασπισμό. Τελειώνοντας το άρθρο του, ο Murat Yetkin μας προετοιμάζει να αντιμετωπίσουμε πολλά επιπλέον «άπλυτα» που θα αποκαλυφθούν κατά τη διαδικασία αυτή.

Η προσπάθεια κατάργησης της ανεξάρτητης Δικαιοσύνης και η ελευθερία ενσωμάτωσης του ισλαμισμού στην εκπαίδευση, συνδυάζονται με την προτροπή στον ερντογανικό Ταγματισμό, ο οποίος εκτός από Υποταγή και Υπακοή διδάσκει στον λαό και Υπομονή. Η Υπομονή που πρέπει να επιδείξουν οι πολίτες και οι ψηφοφόροι του Ερντογάν πρέπει να είναι μνημειώδης ώστε να τον κρατήσουν στην εξουσία, παρά τις εξαιρετικά αρνητικές επιδόσεις σε όλους τους τομείς της ασκούμενης πολιτικής του, με κυρίαρχες αυτές στην Οικονομία.

Η ισλαμοποίηση της Τουρκίας μέσω της ερντογανικής ταγματοποίησης των λαϊκών μαζών η οποία χρησιμοποιείται ως Θεόσταλτο δώρο, ανοίγουν τον δρόμο όχι τόσο προς τη Σαουδ-Αραβοποίηση ή την Ιρανοποίηση αλλά προς την ναζιστική Γερμανία! Δεν φαίνεται εύκολη η διαδοχή του Ερντογάν.

Ο Χίτλερ νικήθηκε μόνο στον πόλεμο.

Bibliography

Bursalı, O., 2020. *RTE'nin cemaatlerle dansı*, s.l.: s.n.

CHP, 2015. *CHP tarihi*, s.l.: s.n.

cumhuriyet.com.tr, 2017. *MEB'den İslama yeni şart: Cihat*, İstanbul: cumhuriyet.com.tr.

Davutoğlu, A., 2001. *Stratejik derinlik, Türkiye'nin uluslararası konumu*. 100 επιμ. İstanbul: Küre Yayinlari.

Frey-Rohn, L., 2001. *From Freud to Jung: A Comparative Study of the Psychology of the Unconscious*. Einsiedeln: C. G. Jung Foundation Books.

Schimmel, G., 1996. *Secret et sociétés secrètes*. Paris: Circe.

Yetkin, M., 2020. *Cemaatler 'akreditasyon'da: Daha nicelerine hazır olalım*, İstanbul: Cumhuriyet.

Ζηκόπουλος, Ε., 2019. *academia.edu*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://en-uoa-gr.academia.edu/EfstratiosZikopoulos>
[Πρόσβαση 16 June 2020].

Μάζης, Ι. Θ., 1994. *Ο ρόλος της ισλαμικής Τουρκίας στην σύγχρονο γεωπολιτική κατάσταση της λεκάνης της Μεσογείου*, Αθήνα: s.n.

Μάζης, Ι. Θ., 2013. *Μυστικιστικά ισλαμικά τάγματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μάζης, Ι. Θ., 2013. *Νταβούτογλου και γεωπολιτική*. Αθήνα: Ηρόδοτος.